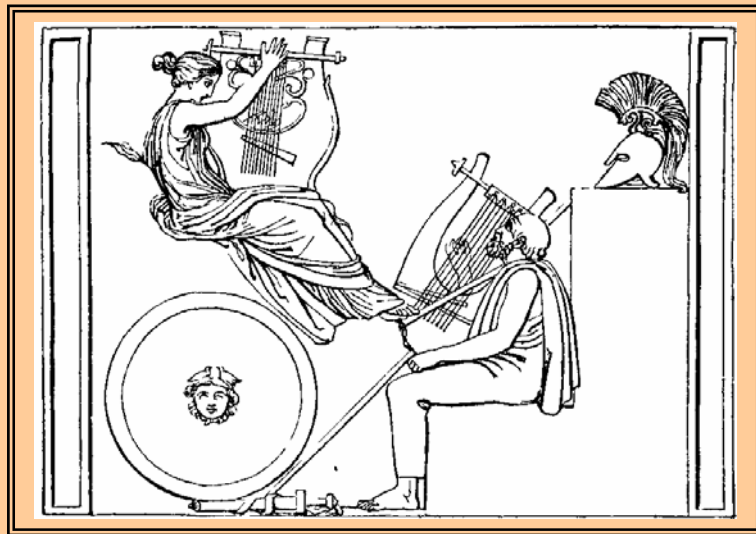

ΟΜΗΡΟΥ
ΙΛΙΑΔΟΣ Α

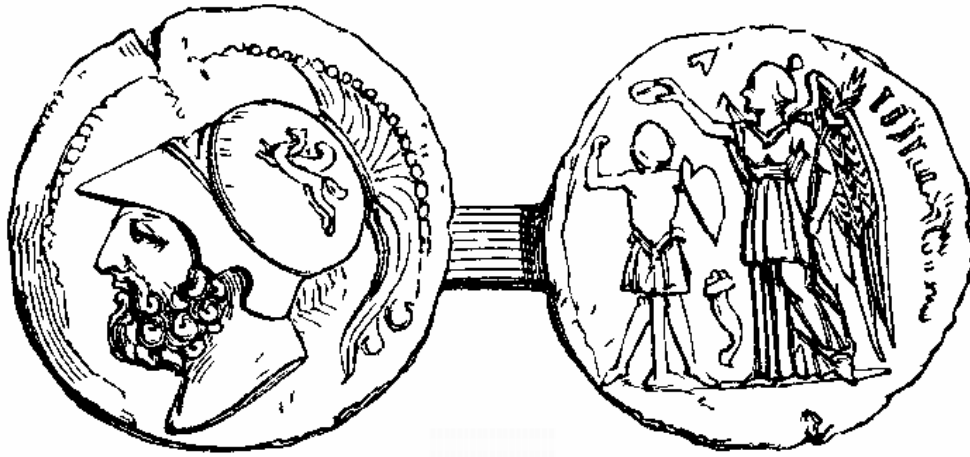
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Γιώργος Μπλάνας

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ
John Flaxman

ΣΛΘΗ
2007

«Κύριε, καθὼς λέτε σεῖς οἱ διαβασμένοι, δύο
λογιῶν διάβολοι ἐμβαίνουν μέσα εἰς τοὺς
ἀνθρώπους. Πρώτης λογῆς, ὡς ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος
ποῦ ἀπέθανεν ἐδῶ κάτω, εἶνε ὁ διάβολος ποῦ
ἐρμηνεύει καὶ δείχνει τὸν καλὸν τὸν δρόμον καὶ
ἐμποδίζει τὸν δαιμονισμένον ἀπὸ τοῦ νὰ πράξῃ τὸ
κακόν. Ἡ θρησκεία μας μᾶς διδάσκει νὰ πιστεύομεν
ὅτι κατὰ θεῖαν παραχώρησιν μπαίνει πολλαῖς
φορὰς ὁ διάβολος σ' ἕναν ἄνθρωπον καὶ τὸν
ἐρμηνεύει νὰ κάνῃ ὅλα τὰ κακά, καὶ αὐτὸς εἶνε ὁ
δεύτερος διάβολος. Τώρα ἐγὼ εἶμαι σὲ ἀπορίαν,
ποιὸς διάβολος σὲ σένα κατοικεῖ, ὁ πρῶτος ἢ ὁ
δεύτερος. Ὅσον διὰ λόγου μου, νὰ ξεύρῃς ὅτι
ἀφίνω ἐσένα νὰ μοῦ πῆς ποῖον ἀπὸ τοὺς δύο
διαβόλους ἔχω μέσα μου».

ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΥ ΠΡΟΣ ΑΝΔΡΕΑ ΛΟΝΤΟ
[Επιστολή: Αθήνα 14 Φεβρουαρίου 1824]

«Μῆνιν ἄειδε θεὰ Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος...»

Μένος ολέθριο, βαθιά η πληγή των Αχαιών: στρατιές αδάμαστων ψυχών στα χέρια του Άδη,

σάρκες ηρώων αλύγιστες βορρά σκυλιών κι αρπακτικών, για να χορτάσει ο Δίας εξουσία, απ' την στιγμή που αγρίεψαν διχασμό ο στρατηγός Ατρείδης κι ο ένθεος Αχιλλέας.

Όσο για κείνον τον θεό που έκανε σφαγή μια διαφωνία: έξαλλος με τον στρατηγό ο γιος του Δία και της Λητούς ξέσπασε άγριο λοιμό και πέθαιναν οι άνδρες πριν πεθάνουν,

γιατί ο Ατρείδης πρόσβαλε τον ιερέα Χρύση, που κατάντησε ζητιάνος του παιδιού του στα καράβια.

Λύτρα υποσχέθηκε πολλά, το σκήπτρο του έδειξε: χρυσάφι στολισμένο τα ιερά σημάδια του Απόλλωνα τοξότη, έναν έναν τους παρακάλεσε και σύρθηκε στα πόδια των δυο αρχηγών:

«Ατρείδες, Αχαιοί, ικέτης πιάνομαι στις όμορφες κνημίδες σας κι εύχομαι αυτοί που κατοικούν στην ένθεη πολιτεία του Ολύμπου να σας δώσουν του Πρίαμου την πόλη κι άνετη επιστροφή·

ελευθερώστε το αγαπημένο μου παιδί, δεχθείτε λύτρα, σεβαστείτε του Δία τον τοξότη γιο».

Όλοι οι Αχαιοί επικρότησαν: σεβάστηκαν τον ιερέα κι εκτίμησαν τα λύτρα. Μόνον ο Αγαμέμνονας παρέμεινε ανένδοτος. Δεν του άρεσε ό,τι άκουσε κι έβαλε τις φωνές:

«Γέρο, να μην σε ξαναδώ να μαγαρίζεις με τον ίσκιο σου τον ίσκιο των καραβιών, γιατί ούτε σκήπτρο ούτε σημάδια του θεού θα σε γλυτώσουν.

Δεν την αφήνω πριν γεράσει μες στο Άργος εξορία του αργαλειού και του έρωτά μου. Φύγε τώρα! Δεν μπορώ πια να σε βλέπω ζωντανό».

Λύγισε ο γέρος, πήρε πίσω όλη την άμμο που είχε ελπίσει μέχρι εκεί, καθώς η θάλασσα βαθιά ψιθύριζε μαζί του απελπισμένη προσευχή στον γιο που πλάγιασε η Λητώ, λύνοντας τα μαλλιά της:

«Εισάκουσέ με αργυρέ τοξότη, οχυρωτή της Χρύσης και της Κίλλας, της ιερής Τενέδου βασιλιά, ηγέτη των ανθρώπων και δαμαστή των τροκτικών.

Αν την λατρεία σου στέγασα κι αν έθρεψα με ταύρους και κατσίκια το θυσιαστήριό σου, οχύρωσε τον πόθο μου κι ας γίνουν τα δάκρυά μου βέλη σου κατά τους Δαναούς».

Σώπασε και η προσευχή ολόλυξε στου Απόλλωνα τα στήθη. Κατέβηκε απ' την πέτρινη μεθόριο του Ολύμπου ο φαιινός, λυσομανώντας ένα τόξο αλύγιστο σκοτάδι και μια φαρέτρα θάνατο στους ώμους. Στάθηκε ενάντια των караβιών και όπλισε φαρμάκι αιχμηρό.

Ούρλιαξε το ασήμι του φονιά του κι άρχισαν ένα ένα να πέφτουν τα μουλάρια. Τινάχτηκαν να φύγουν τα γρήγορα σκυλιά. Δεν πρόλαβαν· και των ανδρών οι νεκρικές πυρές νύχτωναν όλη μέρα.

Μέρες εννιά έβρεχε αιχμή θεού. Πάνω στις δέκα, τα λευκά χέρια της Ήρας φώτισαν συνέλευση στον νου του Αχιλλέα.

Δεν άντεχε να βλέπει η θεά τους Δαναούς χαμένους στον δρόμο για τον θάνατο. Μαζεύτηταν και πήγαν. Σηκώθηκε ταχύς ο Αχιλλέας:

«Ατρείδη, σαν να μου φαίνεται πως πρέπει να τελειώνουμε αμέσως ό,τι αποτύχαμε εδώ και να γυρνάμε πίσω, πριν μας τελειώσει η συμμαχία πολέμου και λοιμού.

Ας ρωτήσουμε όμως μάντη, ιερέα, ονειροκρίτη —και τα όνειρα ο Δίας τα εκπορεύει— μήπως μας πει γιατί άναψε ο Απόλλων, ποια ξεχασμένη εκατόμβη μας προσάπτει.

Κι αν συμβαίνει κάτι τέτοιο, υπάρχει ελπίδα ο καπνός αγνών αρνιών και κατσικιών να τον κρατήσει από τον όλεθρό μας;» είπε και κάθισε.

Σηκώθηκε αμέσως ο Κάλχας Θεστορίδης, οιωνοσκόπος άριστος, που γνώριζε παρόν και παρελθόν και μέλλον, αυτός που οδήγησε στο Ίλιο τα καράβια με απολώνια τέχνη. Μίλησε κι είπε συνετά:

«Ένθεος εσύ και μου ζητάς θυμό θεού να φέξω; Πάει καλά! Μα να σκεφτείς και να ορκιστείς πως θα συντρέξεις πρόθυμα τα λόγια μου με λόγια και με χέρια, γιατί μου φαίνεται πως κάποιον θα εξοργίσουν. Κι έχει εξουσία εύχερη πάνω στους Αχαιούς.

Άρχοντας, βλέπεις· εύκολα πείθει τους πάντες κι ακόμα ευκολότερα συντρίβει όποιον τολμήσει να του αντιπαραταχθεί.

Μ' ακόμη κι αν η επίσημη στιγμή απαιτεί να πνίξει την οργή του, απλά επιφυλάσσεται, μέχρι να βρει ευκαιρία να εκδικηθεί. Γι' αυτό σου λέω, σκέψου».

Κι ο Αχιλλέας γρήγορος: «Τράβα μπροστά την τέχνη σου και λέγε τι σκοτίζει τον θεό.

Μα τον Απόλλωνα που δείχνουν στους Δαναούς οι προσευχές σου, Κάλχα, όσο ζω και ρίχνω ίσκιο στη γη, χέρι ασήκωτο δεν θα σηκώσει πάνω σου караβοκύρης Δαναός.

Ο Αγαμέμνων θα μου πεις; Ούτε κι αυτός. Δεν πάει να λέει πως είναι πρώτος· κι είναι!»

Τότε ξεθάρρεψε του μάντη η αρχόντισσα φωνή: «Καμιά εκατόμβη
ξεχασμένη δεν μας προσάπτει ο θεός.
Τον ιερέα του ατίμασε ο Ατρείδης. Δεν ελευθέρωσε την κόρη του, δεν
δέχτηκε τα λύτρα και μας προέκυψε βαθύτατη πλήγη ο τοξότης.
Δεν πρόκειται να πάψει ν' αφορμίζει τον όλεθρο των Δαναών, πριν πάει το
αγαπημένο κορίτσι στον πατέρα του,
πριν δει ο γονιός τ' ωραίο πρόσωπό της και μια εκατόμβη η Χρύση
επιπλέον. Τότε εξιλεωνόμαστε κι έχει ο θεός...»
Σώπασε, κάθισε, καθώς ο ήρωας Αγαμέμνων στεκόταν ήδη όρθιος: γίγας,
Ατρείδης, βασιλιάς, μια σκοτεινή ψυχή στον κλύδωνα του στήθους
του χαμένη.
Νύχτα η μορφή του αλύπητη κι αχόρταγη φωτιά να κατακαίει μέσα της τα
δάση των ματιών του. Πρώτα τον Κάλχα απείλησε:
«Μάντη κακών, καλό δεν άκουσα απ' το στόμα σου ποτέ· μου φαίνεται σου
αρέσει να μαντεύεις μονάχα συμφορές.
Να πω πως είπες ή έκανες κάτι της προκοπής τόσον καιρό μαζί μας; Τίποτα,
τίποτα! Κι ιδού πάλι τα ίδια· λες
πως ο τοξότης βασανίζει τους Δαναούς, επειδή τάχα αρνήθηκα τα λύτρα της
Χρυσήδας: πλάσμα το ίδιο όμορφο, έξυπνο, ικανό, όμως κορίτσι
δροσερό μπροστά στην Κλυταιμνήστρα.
Ας πούμε —λέω— πως συμφωνώ, αν είναι να σταθεί ο στρατός στρατός κι
όχι κοπάδι. Ορίστε, την αφήνω.
Ετοιμάστε μου, λοιπόν, το τρόπαιό μου. Γιατί δεν γίνεται, ασφαλώς, να
μείνω μόνο εγώ μες στους Αργείους ατίμητος. Βλέπετε, αυτό που είχα
πηγαίνει τώρα αλλού...»
Πετάχτηκε ταχύτατος ο ένθεος Αχιλλέας: «Ατρείδη, άξιε μαχητή και
άρπαγα μεγάλε, σαν τι τρόπαιο να σου δώσουν οι κατά τ' άλλα
πρόθυμοι Αχαιοί;
Δεν ξέρουμε να υπάρχουν πουθενά λάφυρα· όσα αρπάξαμε τα έχουμε
μοιραστεί. Δεν γίνεται να τρέξουν οι στρατιώτες να τα ξαναμαζέψουν.
Ας' την, για χάρη του θεού, και θα σου δώσουν οι Αχαιοί διπλά και
τρίδιπλα, αν ο Δίας καταδεχθεί να καταστρέψουμε την ευτειχία της
Τροίας».
Κι ο Αγαμέμνων τρομερός: «Τι γενναιοδωρία! Σωστός θεός, όμως εγώ δεν
ξεμωράθηκα ακόμη, Αχιλλέα, για να μείνω με άδεια χέρια.
Πώς να με πείσεις, δηλαδή, όταν κρατάς εσύ το τρόπαιό σου και ζητάς να
δώσω το δικό μου;
Μόνο αν μου φέρουν —οι κατά τ' άλλα πρόθυμοι Αχαιοί— κάτι ανάλογο·
και να μου αρέσει. Μόνο τότε.
Αλλιώς θα έρθω ο ίδιος το δικό σου, του Οδυσσέα, του Αίαντα ν' αρπάξω.
Κι όποιος με δει μπροστά του —να το ξέρεις— δεν θα προλάβει να
οργιστεί. Μα, τέλος πάντων, έχουμε καιρό γι' αυτά.
Τώρα προέχει να μαυρίσει σκαρί το ένθεο κύμα, να χορτάσει χέρια ηρώων
το κουπί, θυσία το κατάστρωμα κι ο γέρος της κόρης του τα μάτια.

Ας ηγηθεί ο Ιδομενέας, ο Αίας, ο ένθεος Οδυσσέας ή ακόμη ακόμη εσύ, ο φοβερός και τρομερός· κάνε ο ίδιος τη θυσία, εξάγνισέ μας στο φως του αόρατου τοξότη».

Σώπασε, κάθισε, καθώς το βλέμμα του Αχιλλέα νύχτωνε πάνω του γοργά: «Για δεξ εκεί έναν άντρα οπλισμένο μ' όλη του την αναίδεια! Κερδοσκόπε, πώς να πείσεις τους Αχαιούς να σε ακολουθήσουν; Γιατί να πάρουν τις ακτές και να σφαχτούν με άντρες;

Νομίζεις άραγε πως ήρθα εδώ για να στομώσω τ' ακόντια των Τρώων; Τι μου έκαναν αυτοί;

Ούτε τα βόδια και τ' άλογα μας έκλεψαν, ούτε τη μάνα γη της Φθίας στέρησαν ποτέ απ' τους καρπούς που μας ταΐζει. Νυχτώνουνε πολλά βουνά και δέρνονται τα κύματα βουνά ανάμεσά μας.

Για σένα, αχρείε, ήρθαμε. Για χάρη σου, για χάρη του Μενέλαου· εκδίκηση να πάρουμε απ' τους Τρώες και να χαρείς.

Όμως εσύ, κοπρόσκυλο, λησμόνησες τα δέοντα και τώρα μοιράζεις απειλές, πως τάχα θα μου πάρεις το τρόπαιο που ίδρωσα σφαγή και μου έδωσαν δικαίως των Αχαιών οι γιοι.

Πότε σκορπίσαμε στο χάος πολιτεία τρωική κι απόκτησα ίδιο τρόπαιο με σένα;

Σπέρνω εγώ τον πόλεμο κραυγές κι έρχεσαι εσύ στην μοιρασιά να καρπωθείς τα πιο ωραία λάφυρα.

Όσο για μένα, εγώ... όλο και κάτι στα υπόλοιπα θα βρω. Το παίρνω και γυρίζω στα πλοία τσακισμένος. Λίγο, ναι, μα το αγαπώ!

Τέρμα, λοιπόν, οι μοιρασιές. Μέχρι εδώ ήταν. Φεύγω αμέσως για την Φθία. Με συμφέρει να προσφέρω στην πατρίδα των πλοίων μου τις λυγερές καρίνες. Δεν πιστεύω να έχεις την αξίωση να με εξευτελίζεις κι εγώ να σε πλουτίζω;»

Κι ο Αγαμέμνων, όπως πρέπει ανδρών ηγέτης: «Αν η καρδιά σου λέει φυγή, να την ακούσεις. Τουλάχιστον εγώ δεν πρόκειται να σε παρακαλέσω.

Με στηρίζουν αρκετοί. Αρκούμαι στην εντιμότητά τους· και, φυσικά, στην λογική του Δία.

Εσύ... μα δεν σιγάθηκα ποτέ θεού εκλογή τόσο πολύ. Μόνον οι πόλεμοι κι οι μάχες κι οι άγριες συμπλοκές έχουνε κάτι να κερδίσουν από σένα. Εξάλλου, αν δεν γελιέμαι, η δύναμή σου ανήκει σε θεό.

Πάρε τους άντρες και τα πλοία σου και φύγε, γύρνα πίσω, να εξουσιάζεις Μυρμιδόνες. Εγώ πια δεν σε υπολογίζω. Δεν σε φοβάμαι —αν θύμωσες— και σε απειλώ από πάνω.

Αφού ο Φοίβος θέλει να μου πάρει την Χρυσηίδα, θ' αναλάβουν οι δικοί μου να την γυρίσουν πίσω με το πλοίο και θα 'ρθω ο ίδιος στην σκηνή σου να σου πάρω την Βρισηίδα, για να μάθεις ποιος είναι δυνατότερος, ποιος πρέπει να φοβάται ποιον και ποιος θα έπρεπε να στέκεται μπροστά μου προσοχή, όχι να μου μιλάει σαν ίσος».

Τα λόγια του καρφώθηκαν στο στήθος τού Πηλάδη και η καρδιά τού γίγαντα χωρίστηκε στα δύο: να τραβήξει από τη μέση το μαχαίρι, να χιμήξει, να λιανίσει τον Ατρείδη ή να συγκρατηθεί;

Πάλευε ο νους του κι η καρδιά, πάλευε και το χέρι, μισοτραβώντας απ' τη θήκη το σπαθί,
όταν κατέφτασε άγγελος ουράνιος των λευκών χεριών της Ήρας, που αγαπούσε και φρόντιζε τους άντρες, η Αθηνά.
Στάθηκε πίσω απ' τον Πηλάδη και άρπαξε την χαίτη του την χλιοστολισμένη, χωρίς κανέναν να τη δει·
μόνον εκείνος: τα 'χασε και γύρισε, αναγνώρισε την ακοντίστρια θεά.
Πήραν φωτιά τα μάτια του. φτέρουγισαν οι λέξεις με δύναμη την πίκρα του:
«Τι θέλεις πάλι, κόρη του άρχοντα της αστραπής; Ήρθες να δεις το αίσχος του Ατρείδη;
Άκου τι λέω και τι όπωσδήποτε θα γίνει: η αλαζονία του θα τον σκοτώσει κάποια μέρα».
Κι η Αθηνά, μες στο βαθύ γαλάζιο των ματιών της: «Ήρθα να σωπάσω τον θυμό σου — αν με ακούσεις—
άγγελος ουράνιος των λευκών χεριών της Ήρας που αγαπά και μεριμνεί και για τους δυο σας.

Τέλειωνε με τις έριδες, πάρε το χέρι απ' το σπαθί· ξέσπασε πάνω του με λόγια, πες του ό,τι θέλεις, βρίσε τον, μα ό, τι σου πω θεώρησέ το γεγονός τετελεσμένο:

κάποια μέρα θ' απολαύσεις τρεις φορές ικανοποίηση γι' αυτήν την προσβολή· πίστεψέ με και κρατήσου».

«Ο λόγος σας διαταγή και θα υπακούσω, παρόλο που ο θυμός αίμα μου λέει.

Καλύτερα έτσι· όποιος ακούει τους θεούς, ακούγεται από κείνους», της αντιγύρισε ταχύς ο Αχιλλέας και βάρυνε το χέρι του στο ασήμι της λαβής κι έδωσε πίσω το σπαθί στη θήκη του κι υπάκουσε.

Με μιας βρέθηκε εκείνη στον Όλυμπο του Δία, με τους θεούς, κι εκείνος να χιμάει στον Ατρείδη, με λόγια θρυχηθμούς:

«Μεθύστακα, κοπρόσκυλο, λαγού ψοφίμι, ποτέ δεν σ' ένιωσε κοντά του στη μάχη ο στρατιώτης ούτε σε είδε δίπλα του ο ήρωας στην ενέδρα.

Τι κατόρθωσες; Να τρέμεις στην ιδέα του θανάτου; Μα τι λέω; Εσύ δεν είσαι ο γενναίος, που τριγυρνάς μες στο στρατόπεδο κι αρπάζεις τα δώρα των διαφωνούντων; Αυτό θα πει κατόρθωμα· λαοβόρος βασιλιάς!

Μα έχε χάρη που κυβερνάς ουτιδανούς, αλλιώς οι προστυχιές σου θα τέλειωναν εδώ·

ένα σου λέω κι ορκίζομαι —κλαδιά και φύλλα και ανθούς να βγάλει αυτό το σκήπτρο το εξορισμένο απ' το βουνό και στειρωμένο με χαλκό, στον δικαστών τα χέρια, την ώρα που αποδίδουν δικαιοσύνη υπέρ Διός,

ρίζες να πιάσει, λέω, αυτό το σκήπτρο— θα έρθει στιγμή που θα ενσκήψει στους γιους των Αχαιών η πείνα του Αχιλλέα και τότε εσύ —λυπάσαι δεν λυπάσαι— δεν πρόκειται να πάρεις απ' τα χέρια του Έκτορα φονιά, παρά μονάχα πτώματα·

έτσι, να τρως τα σπλάχνα σου και να θυμάσαι πως τον πρώτο ανάμεσά τους αντιμετώπισες σαν να 'ταν τελευταίος».

Μίλησε, πέταξε στη γη το σκήπτρο μ' όλα τα αιχμηρά στολίδια του και κάθισε κι απόμεινε βουβός. Ο Ατρείδης απ' την άλλη, λυσομανούσε τα δικά του

κι ανάμεσά τους καίρια λεπίδα βουτηγμένη στο μέλι άστραφτε η φωνή του Νέστορα, του ρήτορα απ' την Πύλο,

που είχε αναστήσει κι είχε θάψει δυο γενιές κι υπήρχε τώρα βασιλιάς στην τρίτη. Μίλησε με σύνεση και είπε:

«Αλίμονό μας Αχαιοί! Φαντάζεστε τα γέλια του Πρίαμου και των γιων του, των Τρώων φαντάζεστε τα πανηγύρια, αν μάθαιναν πως οι ένδοξοι Δαναοί δεν κάνουν συνελεύσεις μα κοκορομαχίες!

Ελάτε, όμως, σ' ό,τι θα πω πεισθείτε, γιατί είστε και οι δυο πολύ νεώτεροί μου.

Έχω γνωρίσει ανθρώπους ασύγκριτα πιο δυνατούς· δεν σκέφτηκαν ποτέ να με αγνοήσουν.

Πιστέψτε με, δεν έχω ξαναδεί κι ούτε θα δω ποτέ άντρες σαν τον Πειρίθου, τον κυβερνήτη Δρύαντα, τον Καινέα, τον Εξάδιο, τον ένθεο Πολύφημο, τον Θησέα του Αιγέα, σωστό θεό.

Ήταν ό,τι καλύτερο στάθηκε όρθιο σ' αυτή τη γη· ό,τι καλύτερο! Και πάλεψαν και γκρέμισαν άνδρες τεράστιους και τέρατα νεκρά γέμισαν τα βουνά.

Τους γνώρισα, τους μίλησα, με άκουσαν, τον ξένο εμένα από την Πύλο. Με είχαν καλέσει, όμως εγώ έδινα μόνος τον αγώνα των χεριών μου. Δεν βγάζει πια άντρες η γη, που θα μπορούσαν να σταθούν απέναντί τους.

Αν μ' άκουγαν, λοιπόν, αυτοί κι αν πείθονταν, μάλλον θα πρέπει να πεισθείτε χωρίς κουβέντες περιττές. Το λέω για το καλό σας.

Στάσου στο ύψος σου, Ατρείδη, μην του αρπάξεις το κορίτσι. Του το 'δωσαν οι Αχαιοί κι είναι προνόμιό του.

Πηλάδη, κάνε κράτει, μην ζητάς καυγάδες με τον βασιλιά. Δεν είστε ίσοι. Δεν μπορεί να μοιραστεί την εξουσία, που του ανέθεσε ο Δίας, με κανέναν.

Μπορεί να είσαι δυνατός, παιδί θεάς, όμως αυτός είναι αρχηγός κι έχει στρατό πολύ.

Κι εσύ, Ατρείδη, πάλι μην θυμώνεις, συγκρατήσου. Οι Αχαιοί δεν έχουνε καλύτερο οχυρό, στον πόλεμο αυτό, από τον Αχιλλέα».

«Έτσι είναι!» του απάντησε ο μέγας Αγαμέμνων. «Σωστά μίλησες, γέροντα, όμως αυτός εδώ απαιτεί να είναι πάνω απ' όλους. Θέλει να γίνει βασιλιάς, να κυβερνάει τους πάντες και να μοιράζει διαταγές.

Όχι, λοιπόν, δεν πείθει! Για να πετάει τα λόγια του σαν λάσπη τον έκαναν οι αιώνιοι θεοί καλό ακοντιστή;»

«Δειλός κι ανάξιος θα 'μουν», τον αναχαίτησε ο ένθεος Αχιλλέας, «αν έσκυβα κεφάλι σε ό,τι λες.

Αλλού αυτά, όχι σε μένα διαταγές! Εσύ 'σαι που δεν πείθεις. Δεν σε ακούω πια.

Μα να θυμάσαι, ετούτα εδώ τα χέρια δεν προτίθενται να δώσουν μάχη με κανέναν για το κορίτσι. Πάρτε το. Δικό σας. Πάει αυτό.

Όσο για τ' άλλα... μην περάσει απ' το μυαλό σου πως μπορείς ν' απλώσεις χέρι κατ' όπου φτάνει η σκιά των караβιών μου.

Κι αν δεν κατάλαβες, έλα να δεις από κοντά πώς ξέρω να δουλεύω το ακόντιο στο αίμα σου βαμμένο».

Κι αφού έτσι πάλεψαν και μάτωσαν με λόγια, σηκώθηκαν και σκόρπισαν εκείνη την συνέλευση της άμμου.

Πήρε ο Πηλάδης τους δικούς του —μπροστά ο Μενoitιάδης— κι έφυγαν στην ασφάλεια των πλοίων και των σκηνών τους.

Έριξε στη θάλασσα ο Ατρείδης ένα πλοίο βασταγερό, διάλεξε είκοσι κουπιά, φόρτωσε σφάγια του θεού και το γλυκό κορίτσι του πατέρα του· αρχηγός ο σώφρων Οδυσσέας.

Πήραν, λοιπόν, τον δρόμο του νερού εκείνοι κι ο Ατρείδης διέταξε απολύμανση. Καθάρισαν τα πάντα οι στρατιώτες.

Πέταξαν τα λύματα στο κύμα και τέλεσαν θυσίες στον Απόλλωνα, με ταύρους και κατσίκια, που βόσκησαν στην άγωνα αμμουδιά την ίδια τους την κνίσα και χόρτασαν γοργόφτερο καπνό τον ουρανό.

Κι ενώ συνέβαιναν αυτά, ο Αγαμέμνων δεν εννοούσε να ησυχάσει και ν' αφήσει την απειλή του απειλή, μα φώναξε τους έμπιστους συμμαχητές και κήρυκες Ταλθύβιο κι Ευρυβάτη.

«Πηγαίνετε», τους είπε, «στην σκηνή του Αχιλλέα να πάρετε με το καλό εκείνο τ' όμορφο κορίτσι, την Βρισηίδα. Κι αν δεν θέλει να την δώσει, τότε θα πάω με πιο πολλούς και θα υποφέρει, πείτε του».

Είχε αγριέψει, έσκουζαν τα λόγια του κι εκείνοι ρίχτηκαν γοργά να οργώσουν την άγωνα αμμουδιά, μέχρι τα πλοία και τις σκηνές των Μυρμιδόνων.

Τον βρήκαν έξω απ' την σκηνή του καθισμένο στην σκιά του караβιού του· δεν χάρηκε, ασφαλώς.

Στάθηκαν σωπαίνοντας μπροστά του. Τι να πουν στον βασιλιά; Φοβούνται, ντρέπονταν. Εκείνος το κατάλαβε και είπε:

«Χαίρετε, κήρυκες, θεών κι ανθρώπων άγγελοι, κοπιάστε. Ξέρω, δεν φταίτε εσείς. Ο Αγαμέμνων σας έστειλε εδώ για την Βρισηίδα.

Πήγαινε Πάτροκλε, άρχοντα, και φέρε το κορίτσι. Δώσ' το να φύγουν οι άνθρωποι κι ας είναι μάρτυρες αυτοί μπρος στους μακάριους θεούς και τους θνητούς ανθρώπους, μπρος στον αδίστακτο εκείνο βασιλιά, αν ξαναμπώ ανάμεσα στους άλλους και τον αφανισμό τους.

Παλάβωσε, στρατεύτηκε στον όλεθρό του. Δεν έχει αίσθηση του χρόνου και του τόπου, δεν ξέρει καν τι κάνουν εδώ οι Αχαιοί».

Έτσι είπε κι έσπευσε ο Πάτροκλος να πράξει ό,τι διέταξε ο φίλος και συμπολεμιστής του.

Έφερε και τους έδωσε την όμορφη Βρισηίδα. Πήρανε αμέσως δίπλα τα καράβια, σέρνοντας πίσω τους το δύστυχο κορίτσι σαν χαμένο.

Λύγισε τότε ο Αχιλλέας. Δάκρυσε κι έτρεξε να κρύψει έναν λιγμό στην αφρισμένη αμμουδιά.

Κοίταζε πέρα την σκοτεινή αγκαλιά του πόντου κι άπλωσε τα χέρια σαν παιδί:

«Λίγη ζωή μου έδωσες, μητέρα, και ο Δίας βρήκε σε μένα, τον εφήμερο, την δόξα να τσιγκουνευτεί.

Αδιαφορεί ο κεραυνός του Ολύμπου αν μ' ατιμάζει ο Ατρείδης, αν μου παίρνει σαν τον κλέφτη ό,τι μου έδωσε σαν βασιλιάς».

Μιλούσε κι έκλαιγε. Τον άκουσε η απόκοσμη δέσποινα των βυθών, παράτησε η μάνα τον γέροντα πατέρα της κι άρπαξε απότομη ομίχλη το κύμα απ' τον αφρό, για να βρεθεί κοντά του.

Τον χάιδεψε, του στέγνωσε τα δάκρυα. «Κλαίς, παιδί μου;» ψιθύρισε. «Μην κλαίς. Μίλησε στη μητέρα σου. Τι έχεις; Πες μου».

«Τα ξέρεις; δεν τα ξέρεις;» της είπε αναστενάζοντας ο άνεμος μαχητής. «Χαλάσαμε τη Θήβα την ιερή πόλη του Ηετίωνα, αρπάξαμε τα πάντα, τα φέραμε εδώ και πήραν οι Αχαιοί καθείς το μέροςμά του.

Εγώ απέσπασα εκείνη την γλυκιά Χρυσίδα απ' τον Ατρείδη. Μα ο πατέρας της ο Χρύσης, ιερέας του Απόλλωνα, κατάντησε ζητιάνος του παιδιού του στα καράβια.

Λύτρα υποσχέθηκε πολλά, το σκήπτρο του έδειξε: χρυσάφι στολισμένο τα ιερά σημάδια του τοξότη, έναν έναν τους παρακάλεσε και σύρθηκε στα πόδια των δυο αρχηγών.

Όλοι επικρότησαν: σεβάστηκαν τον ιερέα οι χαλκοχίτωνες Αχαιοί κι εκτίμησαν τα λύτρα.

Μόνον ο Αγαμέμνονας παρέμεινε ανένδοτος. Δεν του άρεσε ό,τι άκουσε κι έβαλε τις φωνές.

Θύμωσε ο γέρος κι έφυγε. Εισάκουσε ο Απόλλωνας τις προσευχές του εκλεκτού ιερέα του, έλυσε βέλος άγριο καταπάνω στους Αργείους και πέθαιναν οι άνδρες ένας ένας.

Έβρεχε αιχμή ο θεός και σκόρπιζε ο μέγας ο στρατός των Αχαιών, ώσπου ένας μάντης καταύγασε την σκοτεινή βούληση του τοξότη κι έσπευσα πρώτος να ζητήσω τον εξευμενισμό της.

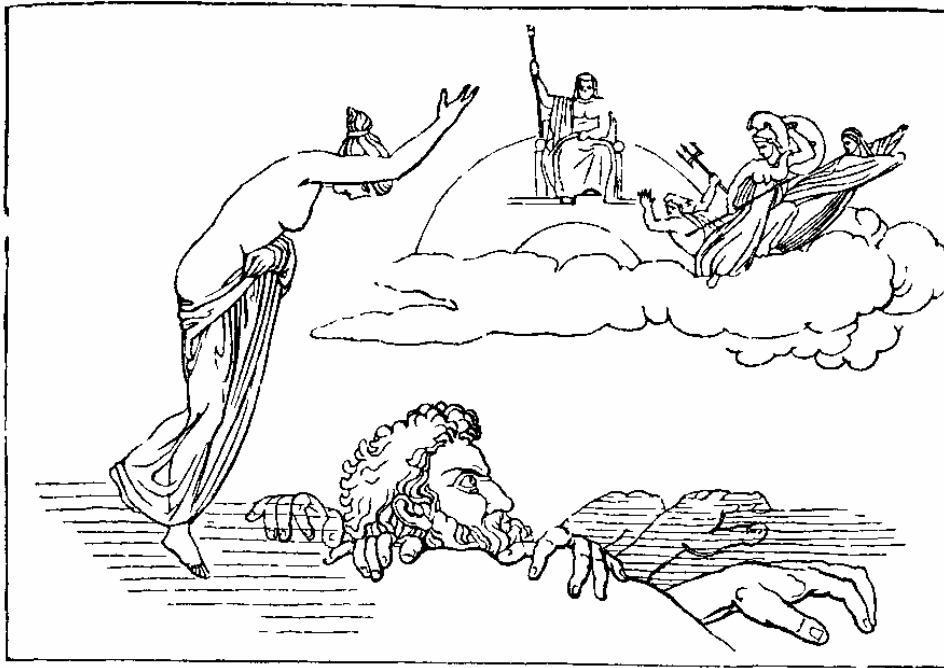
Λύσσαξε ο Ατρείδης. Άρχισε να ωρύεται και να με απειλεί. Και πριν προλάβω να του πω, οι Αχαιοί τραβούσαν ήδη κουπί με το κορίτσι και τα δώρα του θεού κι εκείνος έστελνε τους κήρυκες να πάρουν απ' την σκηνή μου το κορίτσι του Βρησέα, των Αχαιών το δώρο.

Κάνε, μητέρα, ό,τι μπορείς, προστάτευσέ με. Πήγαινε στον Όλυμπο και μίλησε στον Δία. Θα σε ακούσει αν κάποτε η καρδιά του χόρτασε λόγια κι έργα σου.

Στο σπίτι όλο καμάρωνες και μου έλεγες πως ήσουν η μόνη αθάνατη εσύ που υπερασπίστηκες του Κρόνου το σκοτεινό παιδί, όταν οι άλλοι Ολύμπιοι —η Ήρα, ο Ποσειδώνας, ακόμη κι η Αθηνά— ήθελαν να τον δέσουν.

Θυμάσαι τι έλεγες; Εσύ τον έσωσες, θεά! Έφερες πάνω εκεί τον Εκατόγχειρα, αυτόν που λεν Βριάρεω οι θεοί κι Αιγαίωνα οι γενναίοι, τον μόνο που δεν άγγιξε νόμος, βία, πατέρας.

Πήγε, θυμάσαι, στάθηκε πλάι στον Κρονίδη άναρχος, αυτάρκης, κραταιός και κι έσπειρε τρόμο στους μακάριους θεούς, ξέχασαν αμέσως τα δεσμά και τον δεσμώτη.

Έλα, λοιπόν, ξέρεις εσύ. Πήγαινε κάτσε δίπλα του, μίλα του, θύμησέ του, μήπως και σπλαχνιστεί τους Τρώες, μήπως τους βάλει να θάψουνε τους Αχαιούς κάτω από τα καράβια τους,

μήπως και δουν οι αφελείς ποιον χάρο έχουν βασιλιά, μήπως και δει ο Ατρείδης, ο φοβερός και τρομερός, την τύφλα του: ποιον αγνοεί!»

Έκλαιγε η Θέτις: «Πάψε πια! Γι' αυτό σε γέννησα; Γι' αυτό σ' ανάστησα η πικρή;

Λίγη ζωή σου έδωσα, δεν ήταν να περάσει δίχως καημούς και βάσανα στον πλοίων σου τον ίσκιο;
Τι έκανα, εφήμερο και άτυχο παιδί μου; Την δυστυχία σου έτρεφα, όταν κοιλοπονούσα στο σπίτι μας; Θα πάω στον Δία, θ' ανεβώ στα χιόνια του Ολύμπου. Θα του μιλήσω. Ίσως μ' ακούσει ο κεραυνός.
Όμως εσύ ησύχασε, φώλιασε στα καράβια και μείνε εκεί σαν έτοιμος. Μην πολεμάς τους Αχαιούς· μην πολεμάς κανέναν.
Εχθές ο Δίας έφυγε για τον Ωκεανό, σήμερα απολαμβάνει ευλάβεια στους Αιθίοπες κι έχει πάρει μαζί του τους θεούς.
Σε δώδεκα ημέρες θα επιστρέψει και θα με βρει γονατιστή στο χάλκινο κατώφλι του. Θα του μιλήσω —ακούς;— και θα μ' ακούσει».
Σώπασε, χάθηκε, κι έμεινε αυτός με τον καημό της γυναικός: τόση ομορφιά με τόση βία κλεμμένη!
Ο Οδυσσέας στο μεταξύ κατέφθανε στην Χρύση φορτωμένος την ιερή εκατόμβη.
Μπήκαν με ασφάλεια στο λιμάνι, κατέβασαν πανιά, τα βόλεψαν απάνω στο κατάστρωμα, χαλάρωσαν τα ξάρτια, έβγαλαν το κατάρτι κι έπιασαν τα κουπιά. Άραξαν, φουντάρησαν τις πέτρες κι έδεσαν στα γερά.
Ύστερα βγήκαν στην στεριά. Ξεφόρτωσαν τις προσφορές για τον τοξότη, πάτησε κι η Χρυσήδα γη μετά από τόση αρμύρα.
Την πήρε ο Οδυσσέας ευγενικά, την έφερε στο ιερό και την έδωσε στα χέρια τού πατέρα.
«Χρύση», του είπε, «με διέταξε ανδρών ηγέτης, ο Αγαμέμνων, να σου φέρω το παιδί σου κι εκατόμβη ιερή στον φαεινό, θυσία εξιλαστήρια υπέρ των Δαναών, που χτύπησε αλύπητα ο άρχων».
Έτσι είπε και αγκάλιασε ο πατέρας το κορίτσι και χάρηκε και βάλθηκαν αυτόχρημα εκείνοι να πραγματοποιήσουν την ιερή θυσία στον όμορφο βωμό.
Έπλυναν τα χέρια τους, τα γέμισαν κριθάρι να ευλογήσουν, ενώ ο Χρύσης προσευχόταν:
«Εισάκουσέ με αργυρέ τοξότη, οχυρωτή της Χρύσης και της Κίλλας, της ιερής Τενέδου βασιλιά.
Όπως πραγματοποίησες τότε τη δέησή μου και χτύπησες σκληρά τους Αχαιούς, κάνε μου τώρα ετούτη εδώ την χάρη κι άφησέ τους να ζήσουν. Σε παρακαλώ».
Σώπασε και η προσευχή φτερούγισε στου Απόλλωνα τα στήθη. Ευχήθηκαν και σκόρπισαν κριθάρι στον βωμό. Έπιασαν πρώτα τα ζώα και τα 'σφαξαν και τα 'γδαραν, έκοψαν τα μεριά, τα τύλιξαν με τις ξυγγιές, άπλωσαν πάνω τα ψαχνά,
άναψε ο γέροντας φωτιά κι άρχισε να τα ψήνει, ραντίζοντας το κόκκινο κρασί, καθώς οι νέοι περίμεναν γύρω του με τις σούβλες.
Κάποτε κήκαν τα μεριά, έφαγαν τις συκωταριές, λιάνισαν τα ψαχνά, τα σούβλισαν και τα 'ψησαν κι αυτά προσεκτικά. Ετοίμασαν τραπέζι κι άρχισαν να χορταίνουν καθένας την αξία του.

Έφαγαν κι ήπιαν, βέβαια, όσο τραβούσε η καρδιά του καθενός. Τότε τ' αγόρια γέμισαν κρατήρες με ποτό και μοίρασαν ποτήρια για τις σπονδές. Κι όσο έφεγγε, οι γιοι των Αχαιών πάλευαν με τραγούδια να εξιλεωθούν.

Κι όσο άναβε το γλέντι κι αγρίευαν οι χοροί, γλύκαινε ο ανήμερος θεός, ώσπου έτρεξε στην αγγαλιά της νύχτας ο ήλιος κι έπεσαν κατάπρυμνα στον ύπνο εκείνοι.

Ρόδις' η αυγή, καλή κυρά του πρωινού. Σηκώθηκαν, τα μάζεψαν και πήραν τον δρόμο της επιστροφής.

Μπροστά τους θάλασσα πλατιά και πίσω τους ο ανήμερος Απόλλωνας με πρύμο αέρα να τους τρέχει. Έστησαν το κατάρτι κι άφησαν τα λευκά πανιά να φτερουγίσουν πάνω απ' το κατασκότεινο κύμα που ζήταγε να φάει του караβιού τα ξύλα.

Το νίκησαν, το θέρισαν και πιάσανε στεριά. Δέσανε και σκορπίσανε καθénas στην σκηνή του.

Στο μεταξύ, το θεϊκό αγόρι του Πηλέα, ο Αχιλλέας ο άνεμος, μαινότανε κλεισμένος στα γρήγορα καράβια. Απείχε απ' την παράταξη των λόγων.

Έμενε εκεί παλεύοντας με τον θυμό του· ας ήθελε να δώσει μια και να βρεθεί στην έφοδο των έργων.

Έτσι ξημέρωσε κι η μέρα η δωδεκάτη. Μάζεψε ο Δίας τους αθάνατους και πήραν τον δρόμο για τον Ολυμπο.

Στο μεταξύ η Θέτις δεν είχε πάψει ούτε στιγμή να σκέφτεται τον γιο της. Άρπαξε κύμα αδάμαστο και κάλπασε στην πέτρινη μεθόριο των θεών. Βρήκε μονάχο του τον γιο του Κρόνου να εποπτεύει απ' την ψηλότερη κορφή τη γη σαν τον αητό.

Γονάτισε μπροστά του, του έπιασε το γόνατο, του χάιδεψε τα γένια η μάνα, τον ικέτευσε:

«Δία πατέρα. Αν κάποτε η καρδιά σου χόρτασε λόγια κι έργα μου, άκου με, σώσε την τιμή τού εφήμερου παιδιού μου.

Ανδρών ηγέτης του στερεί προνόμιο ανδρικό, τον ταπεινώνει ο Αγαμέμνων. Κάνε κάτι. Εσύ 'σαι, Ολύμπιε, λογικός.

Στάσου στων Τρώων το πλευρό, ώσπου να μάθουν οι Αχαιοί να στέκονται στον γιο μου όπως πρέπει».

Συννεφιασμένος σώπαινε αυτός ώρα πολλή. Έσφιξε εκείνη την παλάμη στο γόνατό του να την νοιώσει και συνέχισε:

«Τι σκέφτεσαι λοιπόν; Πες την αλήθεια. Εσύ δεν έχεις τίποτα να φοβηθείς. Αλλά, θέλω να ξέρω αν συμφωνείς ή πρέπει να θεωρώ τον εαυτό μου μια θεά τής συμφοράς». Αναστέναξε ο Δίας της συννεφιάς:

«Δύσκολα, δύσκολα τα πράγματα! Κακός πάλι θα γίνω με την Ήρα, πάλι θ' άρχισει να με ψέλνει, να γκρινιάζει να με βρίζει. Τέλος πάντων!

Έτσι κι αλλιώς με θεωρεί των Τρώων υποστηρικτή. Φύγε τώρα μην σε νοιώσει. Και μείνε ήσυχη, θα γίνουν όλα όπως θες. Τέρμα οι κουβέντες. Θα σου γνέψω. Κι όταν γνέψω —το γνωρίζεις— δεν σηκώνω αντιρρήσεις ούτε από τους αθανάτους».

Σώπασε κι έσμιξε τα φρύδια κι έγενεψε Ναι ο Κρονίδης κι έγενεψε Ναι κι η τελευταία τρίχα στην θεία κεφαλή, κι ανατρίχιασαν οι ρίζες του Ολύμπου.

Συμφώνησαν και χώρισαν και βρέθηκαν εκείνη κατάβυθα των σκοταδιών κι ο Δίας στα φωτεινά του θρόνου του. Σηκώθηκαν αμέσως οι θεοί, όταν τον είδαν. Έσπευσε κι ο τελευταίος να σταθεί μπροστά του. Κάθισε αυτός στον μέγα θρόνο. Όμως η Ήρα γνώριζε πως είχε συναντήσει το φλογερό κορίτσι τού γέροντα βυθού και τον κοιτούσε ειρωνικά.

«Υπουλε», ξέσπασε, «ποιος ξέρει πάλι τι σκαρώνεις και με ποιον θεό συνομωτείς πίσω απ' την πλάτη μου, όπως πάντα. Σου αρέσει να μου κρύβεσαι. Μοιράστηκες ποτέ μια σκέψη σου μαζί μου;»

«Ήρα μην θες να ξέρεις πάντα τι σκέφτομαι», της γύρισε ο πατέρας θνητών και αθανάτων.

«Είσαι γυναίκα μου, ασφαλώς, και δύσκολο να σου κρυφτώ, όμως να είσαι βέβαιη πως αν υπάρχει κάτι που ακούγεται, κανείς —θεός ή άνθρωπος — δεν το ακούει πριν από σένα.

Σύνελθε, λοιπόν, και μην ρωτάς, μην ψάχνεις τι σκέφτεται ο υπεύθυνος θεός».

Κάρφωσε πάνω του τ' ωραίο της βλέμμα η αρχόντισσα και του είπε:
«Ξέρεις τι λες, Κρονίδη φοβερέ και τρομερέ;
Πότε έψαξα και ρώτησα και θέλησα να μάθω τι σκέφτεσαι; Σ' ενόχλησα ποτέ;
Τώρα όμως τρέμω και τρελαίνομαι στην σκέψη πως μπορεί να σ' έπεισε το φλογερό κορίτσι τού γέροντα βυθού,
η Θέτις, λέω, που σου 'πιανε το γόνατο πρωί πρωί, να πάρεις το μέρος του Αχιλλέα και να θάψεις τους Αχαιούς στην άμμο».
«Δαιμόνισσα, δεν γίνεσαι με τίποτε καλά», ξέσπασε ο Δίας, «όμως να ξέρεις πως ματαιοπονείς. Στο τέλος θα σε σιχαθώ.
Κι αν είναι όλα όπως τα λες, έτσι μου κάνει κέφι. Πάψε, λοιπόν, και άκου με. Μαζέψου, μην σ' αρπάξω στα χέρια μου κι ούτ' Όλυμπος ούτε θεοί σε σώζουν».
Χαμήλωσε η αρχόντισσα τα μάτια τα ωραία. Μαζεύτηκε και κάθισε αμίλητη. Αναστέναξαν οι ουράνιοι παρώντες.
Άρχισε τότε ο Ήφαιστος για την λευκή αγκαλία τής μάνας του τα λόγια να χάλκευει:
«Δύσκολα, δύσκολα πολύ τα πράγματα, αν τσακώνεστε για τους θνητούς, ταράζοντας την ησυχία των θεών· ούτε να φάει κανείς πια δεν μπορεί εδώ πάνω μ' αυτή τη φασαρία.
Μου φαίνεται, λοιπόν, πως η μητέρα —και το γνωρίζει άλλωστε— πρέπει να πάψει να επιτίθεται στον Δία και ν' αγριεύει εκείνος και να κάνει το τραπέζι άνω κάτω.
Γιατί ποτέ δεν ξέρεις ποτέ ξεσπάζει η μπόρα του και μας τινάζει στον αέρα ο κεραυνός.
Μίλα του, καλόπιασέ τον και θα μας λυπηθεί ο υπέρτατος Ολύμπιος», είπε κι αρπάζοντας αμέσως ένα αμφικύπελλο το έβαλε στις μάνας του το χέρι.
«Κάνε κουράγιο, μάνα, δώσε τόπο στην οργή. Χίλιες φορές καλύτερα να είσαι λυπημένη παρά δαρμένη λέω εγώ.
Δεν θα το αντέξω να σε δω στα χέρια του και δεν μπορώ, ξέρεις, να σε γλυτώσω.
Μανούλα, είναι άγριος! Δες, τις προάλλες, πήγα να σε υπερασπιστώ... Δεν μ' άρπαξε, λοιπόν, από το πόδι; Δεν με πέταξε ίσια κάτω;
Μια μέρα ολόκληρη έπεφτα και μόνο όταν σουρούπωσε κατάφερα να σκάσω κακήν κακώς στη Λήμνο. Καλά που ήτανε κι αυτοί οι Σίντιες και με μάζεψαν...»
Χαμογέλασε η θεά κι έκλεισε το ποτήρι μες στο λευκό της χέρι. Έπιασε εκείνος να κερνάει τους θεούς νέκταρ γλυκό, αρχίζοντας από δεξιά, κουτσαίνοντας, ασθμαίνοντας, τσαλαβουτώντας στον κρατήρα.
Τραντάχτηκε η αίθουσα του θρόνου από τα γέλια των μακαρίων κι ώσπου να γείρει ο ήλιος έτρωγαν κι έπιναν χωρίς να στερηθούν ούτε ό,τι άξιζε καθέννας, ούτε τη φόρμιγγα εκείνη την περίτεχνη του Απόλλωνα, ούτε και των Μουσών τις όμορφες φωνές.

Μάζεψε ο ήλιος τις λαμπράδες του και σκόρπισαν καθένας στο δικό του το παλάτι:
όλα φτιαγμένα με του Ηφαίστου τα χέρια τα γερά κι όλα βγαλμένα απ' του Ηφαίστου το πρακτικό μυαλό.
Πήγε αστραπή ν' αναπαυθεί ο Δίας στο κρεβάτι, που ονειρευότανε συχνά.
Άφησε τα χρυσάφια του θρόνου της η Ήρα και ξάπλωσε αγκαλιά του.

Η ♦ Α ♦ ΡΑΨΩΔΙΑ ♦ ΤΗΣ ♦ ΙΛΙΑΔΟΣ ♦
ΤΟΥ ♦ ΟΜΗΡΟΥ ♦
ΠΟΥ ΜΕΤΕΦΡΑΣΕ
Ο ♦ ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΠΛΑΝΑΣ ♦
ΦΤΙΑΧΤΗΚΕ ΣΕ
ΑΡΧΕΙΟ ♦ PDF ♦
ΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΤΕΙΧΩΝ ΤΗΣ
ΑΘΗΝΑΣ ♦ ΑΠΟ
ΤΙΣ ΑΥΤΟΕΞΟΡΙΣΤΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ♦ **ΣΑΘΗ** ♦ ΤΟΝ ΑΠΡΙΛΙΟ
ΜΗΝΑ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 2007 ♦ ΚΑΙ
ΜΟΙΡΑΣΤΗΚΕ ♦ ΜΕΣΩ
ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ♦ ΣΕ ΛΙΓΟΥΣ
ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΚΟΠΗΣ